ÇOCUK HAKLARI

Aralarında bir yaş olan iki oğlan çocuğu Medine Mescidi'ne girdiklerinde, herkes pür dikkat hutbeyi dinlemekteydi. Kırmızı gömlek giymiş olan küçükler acemi adımlarla yürürken sendeleseler de minberdeki dedelerine ulaşmakta kararlı görünüyorlardı. Resûl-i Ekrem'in, torunlarına karşı hissettiği muhabbet öylesine yoğundu ki Hasan ve Hüseyin'i görmezden gelerek konuşmaya devam edemedi ve Allah'ın Resûlü, cemaatin hayret dolu bakışları arasında üç basamaklı olan minberinden indi. İleride cennet gençlerinin efendileri olacaklarını müjdelediği[1] iki yavruyu kucakladı. Hutbesini tamamlamak üzere torunlarıyla birlikte tekrar minbere çıktığında şöyle diyordu:

صَدَقَ اللَّهُ (إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلاَدُكُمْ فِتْنَةٌ) فَنَظَرْتُ إِلَى هَذَيْنِ الصَّبِيَّيْنِ يَمْشِيَانِ وَيَعْثُرَانِ فَلَمْ أَصْبِرْ حَتَّى قَطَعْتُ حَدِيثِى وَرَفَعْتُهُمَا

*“Allah, **'Mallarınız ve çocuklarınız imtihan vesilesidir.'**[1] derken ne kadar doğru söylemiş! Şu iki yavrunun düşe kalka yürüyüşünü görünce dayanamadım da sözümü keserek onları kucağıma aldım.”*[2]

Peygamberimiz torunlarına kızmamış bilakis mutlu olmuş, belki akıp giden cümlelerini duraklatacak kadar heyecanlanmış ve torunlarına olan sevgisini açıkça göstermekten çekinmemişti. Bu sevgi, yaratılırken insanoğlunun özüne işlenmiş, gönlüne yazılmıştı. Allah, insana evlât sahibi olma ve neslini sürdürme arzusu vermiş,[4] çocuk sevgisiyle yanan yüreklerinden yükselen dualarla kendisinden evlât isteyen sayısız kulunu geri çevirmemişti.[5]

Ancak yavrularına sevgisini dile getiren Peygamber Efendimizin, böylesine derin bir sevginin kimi zaman zaafa dönüştüğünü hissettirmesi son derece manidardı. O, çocuğa olan ilgimizin hayatın en ciddi sınanma noktalarından biri olduğuna dikkatleri çekmekteydi. Bu konuda kullarını uyaran Rabbimizin âyetlerinden birini örnek olarak okurken, 'Sevgiye yenik düşerek sınavı kaybedenlerden olmayın.' der gibiydi.

Nitekim Yüce Allah da sevimliliği ile insanı peşinden sürükleyen bir çocuğun, her ne kadar gözde dünya nimetlerinden biri olsa da[6] aslında boyundan büyük bir imtihan olduğunu defalarca hatırlatmaktaydı:

---

[1] Enfâl, 8/28.
[2] Tirmizî, Menâkıb, 30.

وَاعْلَمُوا اَنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاَنَّ اللّٰهَ عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظِيمٌ

"Bilin ki mallarınız ve çocuklarınız birer imtihandan ibarettir. Katında büyük mükâfat olan ise ancak Allah'tır."[3]

Anne baba çocuklarının sahibi değil, emanetçisidir.[8] Çünkü Allah, yeryüzüne yeni bir can göndermeyi murad etmiş ve bu canın oluşumu, doğumu ve gelişimi için anne babayı görevlendirmiştir. Dolayısıyla emanetin sahibi olan Yüce Rabbimize karşı ciddi bir sorumluluk yüklenen ebeveyn, O'nun kendilerine teslim ettiği küçük insanı lâyıkıyla büyütmekle mükelleftirler. Böylesine yüce bir ismin emanetine gözleri gibi bakmak ve asla hıyanet etmemek zorundadırlar. Bu durum, çocuk üzerinde istedikleri tasarrufta bulunma özgürlüklerinin olmadığı anlamına gelir. Zira bir gün gelecek, emanetini nasıl yoğurup şekillendirdikleri, neyle besleyip hangi şartlarda muhafaza ettikleri hususunda Allah'a hesap vereceklerdir.

Dünya hayatının süsü olan[9] çocuğun esaslı bir imtihan oluşu, insanın neredeyse tüm vaktini dolduracak kadar meşgul edici olmasıyla da alâkalıdır. Gecesini gündüzüne katarak evlâdıyla ilgilenen, ilgilenmek zorunda kalan anne baba için, hayatın akışı bütünüyle çocukların gelişimine odaklanmış gibidir. İhtiyaçların biri biterken diğeri başlar, sorunların biri çözülürken diğeri düğümlenir. Oysa insan, çocuğuna sevgi ile bağlanırken, onun hayatı öğrenmesi ve ayakları üzerinde durabilmesi için çabalarken, kendi hayatının ana gayesini unutmamalıdır. Çocuğu ile meşgul olurken aslî vazifesini aksatmamalı, Rabbine karşı kulluk bilinci içinde yaşamayı ihmal etmemelidir. Çocuk, insanın hayattaki ana gayesi ve tek endişesi olmamalı, hele hele kibir ve azgınlık kaynağı hâline gelmemelidir.[10]

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَا اَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ

"Ey iman edenler! Mallarınız ve evlâtlarınız, Allah'ı zikretmekten sizi alıkoymasın."[4] uyarısına kulak vermeyenlerin aldandığını ve ziyana uğradığını akıldan çıkarmamalıdır.

Çocuk eşsiz bir lütuftur; ancak her nimet gibi külfetini de beraberinde taşıyarak hayatımıza gelip yerleşir. Önümüze getirip bıraktığı ve halletmemizi ya da sabretmemizi istediği öyle çok sınav vardır ki! Onu kendimize tercih eder, yemez yedirir, giymez giydiririz. Kendisine verilen bir hurmayı tam ağzına atmak üzereyken çocukları isteyince onlara bölüştüren bir anne için Peygamberimizin,

---

[3] Enfâl, 8/28.
[4] Münâfikûn, 63/9.

إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَوْجَبَ لَهَا بِهَا الْجَنَّةَ أَوْ أَعْتَقَهَا بِهَا مِنَ النَّارِ

"Sırf bu hurma sebebiyle Allah onun cennete girmesini kesinleştirmiş ya da bu hurma sayesinde onu cehennemden azat etmiştir."[5] buyurduğunu bilerek ümit besleriz.

Hatta bazılarımız hayat arkadaşını kaybeder ve çocuğunun yükünü tek başına sırtlayarak onun hem annesi hem babası olur.

أَنَا وَامْرَأَةٌ سَفْعَاءُ الْخَدَّيْنِ كَهَاتَيْنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ » . وَأَوْمَأَ يَزِيدُ بِالْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةِ « امْرَأَةٌ آمَتْ مِنْ زَوْجِهَا ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ حَبَسَتْ نَفْسَهَا عَلَى يَتَامَاهَا حَتَّى بَانُوا أَوْ مَاتُوا

"Kocasından dul kalıp da asil ve güzel olduğu hâlde evlenmeyerek, yetimleri ev bark sahibi oluncaya ya da ölünceye kadar kendisini onlar için feda eden, bu uğurda (güneşte çalışmaktan) yanakları kararan/çöken kadın ile ben cennette şu iki parmağım kadar birbirimize yakın olacağız."[6] buyuran Peygamberimizin komşuluğunu arzular.

Bazen hastalığı ve sağlığı ile çocuğun "varlığı" sınavdır. Büyümüş hatta evlenmiş olsa bile ateşlendiğinde telaşlanır, hâline kıyamayız. Tıpkı sevgili kızı Âişe'nin sıtmaya yakalandığını duyduğunda yanına koşan, onu öpüp kokladıktan sonra hâlini soran Hz. Ebû Bekir gibi...[14]

Bazen de ölümü ve kaybı ile çocuğun "yokluğu" sınav olur. Arkasından ne kadar üzülsek de acımızı isyana çevirmez, sabretmeye çalışırız. Tıpkı minicik oğlu İbrâhim kollarında can çekişirken bağrına basarak gözyaşı döken Resûlullah gibi...[15] O Merhamet Peygamberi'nin müjdesiyle, yanan ciğerlere su serpilir de küçükken ölen çocuğun cehennem ateşine siper olacağı ümidiyle yaşanır.[16] Allah Resûlü'nün ifadesiyle, gün gelecek, önden giden bu yavrular anne babalarına cehenneme girmesine engel olacak,[17] onlara cennetin kapısını açacak,[18] ellerinden tutup onları cennete koyacaktır.[19]

Bunca sınavın ardından kimi zaman verilen emekler karşılığını bulur ve evlât ile cennetteki birlikteliğe kadar uzanan[20] bir dostluk kurulur. Ama kimi zaman da çabalar yerine ulaşmaz, gayretler semeresiz kalır ve evlât düşman kesilir.[21] Her ne kadar çocuğunun gelecekte faydalı bir birey olup olmayacağını bilemese de, sonuçta anne babanın üzerine düşen, ona karşı sorumluluklarını yerine getirmektir.

---

[5] Müslim, Birr, 148.
[6] Ebû Dâvûd, Edeb, 120-121.

Kuşkusuz sorumluluk duygusu, kendi menfaatlerini korumak kadar muhatabın haklarını da gözetmeyi gerektirir. Hele karşı taraf narin ve hakkını koruyamayacak kadar güçsüz bir çocuk ise onu çiğnememek çok daha mühimdir. Çünkü hakları görmezden gelinerek ezilen çocuk, güveni, adaletin değerini ve hak ettiğine kavuşmanın mutluluğunu tadamayacaktır. Daha da kötüsü, ileride kendinden zayıf olanları ezmeyi öğrenecek ve sorumsuz bir ebeveynin yetiştirdiği yetersiz bir insan olarak, yetersiz evlâtlar yetiştirecektir. Böylesine olumsuz bir döngünün toplumun geleceğini ne derece kötü etkileyeceği ortadadır. O hâlde çocuğun bir insan olarak doğuştan sahip olduğu hakları çiğnenmemeli, lâyık olduğu değeri hissetmesi sağlanmalıdır.

Allah Resûlü'nün Abdullah b. Amr b. Âs'ı uyarırken,[22]

وَإِنَّ لِوَلَدِكَ عَلَيْكَ حَقًّا

"Çocuğunun senin üzerinde hakkı var!"[7] buyurarak dikkat çektiği bu hakların başında, onu daha anne rahmine düşmeden dualarla karşılamak gelir. Anne ve baba, yavrularının oluşumu için ilk adım olan birleşmeden önce hem kendilerini hem de çocuklarını şeytandan uzak kılmasını dileyerek Allah'a niyazda bulunmalıdır.[24] Bir çocukları olacağını anladıkları andan itibaren üzerlerine düşen ise onu gönül rızası ile kabullenmektir.

Kâinatın sahibi Yüce Rabbimiz,

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ اِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ ﴿49﴾ اَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَاِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقيمًا اِنَّهُ عَليمٌ قَديرٌ

"Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'a aittir. O dilediğini yaratır. Dilediğine kız evlât, dilediğine erkek evlât verir. Ya da erkek ve kız olmak üzere çifter çifter verir ve dilediği kimseyi de kısır bırakır. O, bilen ve gücü yetendir."[8] buyurmaktadır.

Kısacası yeni bir canın dünya havasını soluması O'nun kararına bağlı olup, hiç kimse bu kararı reddetme hakkına sahip değildir. Oysa insanlar çağlar boyunca nice yavruyu daha doğmadan yok etmiş ya da doğar doğmaz öldürerek yaşama hakkını elinden almıştır.

---

[7] Müslim, Sıyâm, 183.
[8] Şûrâ, 42/49-50.

Her ne kadar evlât sahibi olmak insanın vazgeçilmez arzularındansa da, bazen anne ve baba için çocuk beklenmedik ve hatta istenmedik bir sürpriz olabilir. Ancak şartların olumsuzluğu ve ebeveynin gönülsüzlüğü yüzünden günahsız bir çocuk bedel ödememelidir. Bu nedenle Peygamberimiz,

وَأَيُّمَا رَجُلٍ جَحَدَ وَلَدَهُ وَهُوَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ احْتَجَبَ اللَّهُ مِنْهُ وَفَضَحَهُ عَلَى رُءُوسِ الأَوَّلِينَ وَالآخِرِينَ

"...Kim göz göre göre çocuğunu(n kendisine ait olduğunu) inkâr ederse (kıyamet günü) Allah da onu rahmetinden uzaklaştırır ve gelmiş geçmiş herkesin önünde rezil eder."[9] buyurur.

Geçim sıkıntısı içerisinde olan bir aile, sofraya bir boğaz daha ekleneceğini duyduklarında,

وَلَا تَقْتُلُوا اَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ اِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَاِيَّاكُمْ اِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْأً كَبِيرًا

"Geçim endişesi ile çocuklarınızın canına kıymayın. Biz, onların da sizin de rızkınızı veririz. Onları öldürmek gerçekten büyük bir suçtur."[10] âyetini hatırlamalıdır.

Zira Peygamberimiz, yemeğine ortak olması korkusuyla çocuğunu öldürmeyi en büyük günahların arasında saymaktadır.[28] Medineli Müslümanlar ilk defa kendisiyle Akabe'de buluşup iman ve bağlılıklarına dair biat ettiklerinde, onlardan çocuklarını öldürmemek üzere söz almıştır.[29] Allah ve Resûlü'nün katında, bir çocuğun dünyaya gelişine engel olmanın, haksız yere bir yetişkinin canına kıymaktan farksız olduğu ortadadır.

Çocuğun kız olduğu için yaşamasına izin vermemek ise tarifi mümkün olmayan bir canilik ve büyük bir günahtır.[30] Câhiliye döneminin müşrikleri gibi, kızı olacağı müjdelendiğinde öfkeden yüzü kapkara kesilen ve utanç içerisinde ondan kurtulmanın yollarını aramaya başlayan bir baba,[31] kadını da erkeği de yaratanın kendisi olduğunu hatırlatan Allah'a[32] bu utancı nasıl açıklayabilir? Hesap gününde bu küçük kıza hangi günahtan ötürü diri diri toprağa gömüldüğü[33] veya daha anne karnındayken kürtajla düşürüldüğü sorulduğunda ne cevap verecektir? Hâlbuki Peygamber Efendimiz,

---

[9] Ebû Dâvûd, Talâk, 28-29.
[10] İsrâ, 17/31.

مَنِ ابْتُلِيَ مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ

"Her kim kız çocukları sebebiyle sıkıntı çekerse, o kızlar onun için cehennem ateşine siper olur."[11] sözleriyle kız evlâdı büyütmenin zor olduğu kadar karşılığının büyük olduğuna dikkat çekmekte, kızını güzelce yetiştiren anne babaya da cennet müjdesi vermektedir.[35]

Bir yavru, daha anne karnında iken ebeveyni tarafından korunmaya muhtaçtır. Anne babası onu şiddet içeren, gerilimli ve huzursuz ortamlardan uzak tutmalı, helâl ve sağlıklı gıdalar aracılığı ile beslenip büyümesini sağlamalı, sigara ve alkol gibi zararlı maddelerin kanına karışmasına engel olmalıdır. Kız olsun erkek olsun, doğan her çocuk, kendisini karşılayan anne babadan ilk günden itibaren iyilik görme hakkına sahiptir. Hayat boyu sürecek bu iyilikler zincirinin ilk halkalarını doğumdan sonraki görevler oluşturur.

Allah'ın Sevgili Elçisi, yeni doğan bebeğe kulağa hoş geldiği kadar anlamı da güzel olan bir isim koymayı tercih ederken,[36] ağzında çiğnediği bir lokmacık hurma ile yavrunun damağını tatlandırmayı ve ona geleceği için hayır dualar etmeyi âdet edinmiştir.[37]Peygamberimiz tarafından doğumun yedinci gününde yapılması uygun bulunan[38] bu küçük törenle bebek ismine kavuşur ve kulağına ezan okunur,[39] tıraş edilen saçlarının ağırlığınca gümüş sadaka verilir[40] ve akîka kurbanı kesilir.[41] Böylece anne baba hem çocuklarının canını bağışlayarak onu bu dünyaya sağ salim gönderen Allah'a şükretmiş, hem de yavrularının lâyık olduğu ilk hediyeleri sunmuş olur.

Çocuğun giydirilip doyurulması onun tabiî bir hakkıdır.[42] Bebeğin annesi tarafından emzirilmesini sağlamak için elden gelen bütün imkânları seferber etmek son derece önemlidir. Nitekim Hz. Musa, Firavun'un sarayında da olsa annesinin bağrında büyümüştür.[43] Savaş esirleri arasındaki bir düşman çocuğunun bile annesinden ayrılarak satılmasına izin vermeyen Peygamberimiz ise,

مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الْوَالِدَةِ وَوَلَدِهَا فَرَّقَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَحِبَّتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"Anne ile evlâdının arasını ayıranın, Allah da kıyamet günü sevdikleriyle arasını ayırır."[12] buyurmuştur. Bu ne büyük bir tehdittir! Çocuğun anne kucağında büyüme hakkına sahip olduğunu belirten[45] Allah Resûlü, elbette maddî ve mânevî her türlü tehlikeden korunmuş bir nesil arzu etmektedir.

[11] Buhârî, Zekât, 10.
[12] Tirmizî, Büyû', 52.

Sadece annesinden değil babasından da sevgi ve şefkat görerek büyümek, çocuğun en doğal haklarından birisidir. Kur'ân-ı Kerîm'de anneler ve evlâtları anlatıldığı kadar, Hz. Yakub gibi Yusuf'una son derece düşkün bir babanın hasret ve sevgi dolu cümlelerine yer verilmesi çok etkileyicidir.[46] Aynı şekilde Rabbine verdiği sözden dönmeyen ama yavrusu İsmâil'i kurban etmeye de kıyamayan bir baba olarak Hz. İbrâhim'in anlatıldığı âyetler[47] uzun uzun düşünülmeye değerdir. Resûl-i Ekrem'in de sadece bir baba ve dede olarak değil, ümmetin Peygamberi olarak çevresindeki bütün çocuklara kucak açması, peygamberlik geleneğinin bir devamı olamaz mı?

Çocuk sevgiyle filizlenir, şefkatle serpilir, merhametle büyür. Farklı şekillerde de olsa her çağda ebeveyninden şartsız ve hesapsız sevgi görme hakkına sahiptir. Bunun içindir ki Sevgili Peygamberimiz çocuklara karşı hiç çekinmeden sevgi sunumunda bulunmuştur. O (sav), kimi zaman çocukları sımsıkı kucaklamış ve öpmüş,[48] kimi zaman da mis kokulu elleriyle okşamıştır.[49] Çocuğun en az disiplin ve ciddiyet kadar şaka ve oyuna da ihtiyacı olduğunu bildiğinden, ağzına su alıp çocuklara püskürtmekten[50] ya da atçılık oynayıp torunlarını sırtında gezdirmekten[51] geri durmamıştır. Çocuğuna şefkat gösterenleri hayırla anarken,[52] sevgisini çocuktan esirgeyenleri esefle kınamış[53] ve

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيَعْرِفْ شَرَفَ كَبِيرِنَا

“Küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüğümüzün saygınlığını kabul etmeyen bizden değildir.”[13] buyurmuştur.

Muhabbet ve merhametin bir tezahürü olarak büyüklerinden hayır dua almak, çocuğun bir diğer hakkıdır.

رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا الْبَلَدَ اٰمِنًا وَاجْنُبْني وَبَنِيَّ اَنْ نَعْبُدَ الْاَصْنَامَ

“Rabbim! Bu şehri güvenli kıl. Beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut.”[14] diye yakaran Hz. İbrâhim misali, anne babalar yavrularının bugününü ve geleceğini dualarla desteklemelidir. Nitekim Peygamberimizin, kucağına oturttuğu yavrulara mallarının ve nesillerinin bereketlenmesi, bağışlanmaları ve merhamete erişmeleri için ettiği sayısız dua vardır.[56] Dolayısıyla çocuğun sadece maddî ihtiyaçlarını karşılamakla yetinmeyerek, onu mânevî yönden de desteklemek Peygamberimizin sünnetidir.

---

[13] Tirmizî, Birr, 15.
[14] İbrâhîm, 14/35.

Çocuğun korunma ihtiyacı söz konusu olduğunda da aynı ikili dengeyi görürüz. Allah'ın Resûlü,

إِذَا كَانَ جُنْحُ اللَّيْلِ – أَوْ أَمْسَيْتُمْ – فَكُفُّوا صِبْيَانَكُمْ

“(Güneş batıp) gece karanlığı başladığında —veya akşam olduğunda— çocuklarınızın dışarı çıkmalarına engel olun.”[15] buyururken, karanlıkla beraber sokaklara hızla yayılan kötülüklerden çocukları muhafaza etmeye çalışmaktadır. Savaşta kadınların ve çocukların öldürülmesini yasaklarken[58] onların can güvenliğini sağlamayı hedeflemekte, yaşı küçük olanların orduya katılmasına engel olurken de[59]onları muhtemel bedensel ve ruhsal zararlardan korumaktadır. O kadar ki Rahmet Elçisi'nin gönlü, tedavi amaçlı bile olsa çocuğa acı çektirilmesine razı olmaz ve mümkünse eziyet vermeyen yolların denenmesini ister.[60]

Diğer taraftan Hz. Peygamber, çocuğun mânevî açıdan yara alabileceği konularda da korunma hakkına sahip olduğuna dikkat çeker. Evlâtlarına lânet okumamaları konusunda anne babaları uyarır. Çünkü duaların geri çevrilmediği bir âna rast gelirse, bedduanın bedelini ödeyecek olan çocuktur.[61]

Ayrıca adaletsizliğe uğraması ve horlanıp küçümsenmesi, çocuğun duygusal olarak ağır biçimde zedelenmesine sebep olduğundan, Efendimiz tarafından bu davranışlar kesinlikle yasaklanmıştır. Ebeveynin evlâtlarından birisine ayrı bir sevgi ve ihtimam göstermesinin ne denli acı sonuçlar doğurabileceğine, Hz. Yusuf ve kardeşleri şahittir.[62] Dolayısıyla Peygamberimiz, bir evlâdı herhangi bir meziyetinden dolayı kayırmayı, diğerlerinden üstün tutarak ona daha fazla hoşgörü ve ikramda bulunmayı kesinlikle affetmez.

Öbür çocuklarına vermediği hâlde oğlu Nu'mân'a mal bağışlamaya niyetlenen Beşîr'i sert bir dille reddederken,

فَلاَ تُشْهِدْنِي إِذًا فَإِنِّي لاَ أَشْهَدُ عَلَى جَوْرٍ

“Beni şahit tutma. Çünkü ben adaletsizliğe şahit olamam!”[16] buyurur. Çocuğun kendisine karşı insaflı ve âdil davranılması hakkına işaret eden değişmez buyruk, son derece nettir:

اتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا فِي أَوْلاَدِكُمْ

[15] Buhârî, Eşribe, 22.
[16] Müslim, Hibe, 14.

“Allah'tan korkun, çocuklarınız arasında adaletli olun!”[17]

Aslında Sevgili Peygamberimizin çocuk haklarına dair öğretileri adım adım izlendiğinde, çocuğa “büyük adam muamelesi yaptığını” görmemek imkânsızdır. Belki de meselenin gelip düğümlendiği nokta burasıdır. Bir yetişkin, karşısındaki çocuğa geleceğin yetişkini gözüyle bakabildiğinde, insanlık onuruna saygı göstererek onu cisminin küçüklüğüyle değil, ruhunun yüceliğiyle değerlendirebildiğinde, hak hukuk kaygısı da sona erecektir. İşte bu hassas noktada Allah Resûlü'nün örnekliği bütün dilleri susturacak kadar etkileyicidir.

O Yüce Elçi, çocuğun varlığını görmezden gelmez; çocukların yanından geçerken selâm verir,[65] sizi fark ettim dercesine... O, çocuğun derdiyle ilgilenir; küçük Ebû Umeyr'e rastladığında serçesini sorar,[66] 'Senin için önemli olan şeyleri ben de önemsiyorum.' dercesine... O, çocuğun sağlığına değer verir; bir Yahudi çocuğu hastalandığında ziyaretine gitmekten ve onu Müslüman olmaya davet etmekten çekinmez,[67] 'Benim gözümde sen, ailenden bağımsız bir bireysin.' dercesine... O, kızı Fâtıma yanına geldiğinde ayağa kalkıp karşılamayı, elinden tutup kendi yerine oturtmayı sever,[68]'Bana en çok benzeyene selâm olsun.' dercesine... O, çocuğun tercihlerini dikkate alır; annesi ve babası boşanan bir çocuğu, ikisinden birisini tercih etmekte serbest bırakır,[69] 'Kararına saygılıyız.' dercesine...

Ve o, içtiği meşrubatın kalanını yanındakilerle paylaşmak istediği bir gün, âdeti olduğu üzere ikrama sağdan başlamak ister. Ama sağına döndüğünde bakar ki yanı başında bir çocuk oturmakta. Solunda ise ashâbın yaşlıları dizilmiş. Çocuğun sırasını atlamaz Peygamberimiz, hatırını yıkmaz.

«أَتَأْذَنُ لِى أَنْ أُعْطِىَ هَؤُلاَءِ » .

“Meşrubatı önce bu yaşlılara vermeme izin verir misin?” diye sorar. Akıllıca bir cevap gelir:

فَقَالَ الْغُلاَمُ لاَ . وَاللَّهِ لاَ أُوثِرُ بِنَصِيبِى مِنْكَ أَحَدًا »

“Hayır. Vallahi, senden gelen nasibim için kimseyi kendime tercih edemem!”[18] Bu akıllı çocuk, Resûl-i Ekrem'in amcasının oğlu Abdullah b. Abbâs'tır. İşte o zaman Peygamberimiz ikrama çocuktan başlar, 'Buyur, küçük adam!' dercesine...

---

[17] Müslim, Hibe, 13.
[18] Müslim, Eşribe, 127.

Rasûlullah'ın bize öğrettiğine göre, çocuklarımızın yaşama dâhil olmaya ve büyüklerin gözetiminde sosyal hayatı tanımaya hakları vardır. Bu açıdan baktığımızda görürüz ki o (sav), ibadet hayatından çocuğu uzaklaştırmamış, kimi zaman bir saf oluşturacak kadar çocuğa vakit namazlarında mescidinde yer ayırmıştır.[72]

Savaştan ya da yolculuktan dönerken kendisini karşılamaya çıkan kalabalığın arasındaki çocuklara özel ilgi göstermiş, onları kucaklayıp bineğine alarak şehre girmekten zevk almıştır.[73] Sohbet meclislerinde çocukların bulunmasını engellememiş, dahası kendisine getirilen taze bir mevsim meyvesini öncelikle yanında oturan çocuklara ikram etmiştir.[74]

Küçük insana tanınan bunca hak, din, dil, ırk ve cinsiyet farkı olmaksızın her biri için geçerlidir. Sıcak aile ortamının sunduğu imkânlarla büyüyen şanslı bir çocuk kadar, korunmaya muhtaç ve ezilmiş bir çocuk da aynı hakları beraberinde taşıyarak dünyaya gelir. Peygamber Efendimizin,

فَأَعْطِ كُلَّ ذِى حَقٍّ حَقَّهُ

"Her hak sahibine hakkını ver!"[19] buyruğu kulaklardan silinmemelidir. Nihayetinde zayıf ve kimsesiz çocuklara yardımın öncelikle Kur'an'ın emri olduğu[76] unutulmamalıdır. Ve bizim öyle bir Peygamberimiz vardır ki namaz kadar ulvî bir ibadeti eda etmek için ashâbına imam olduğunda bile, cemaatindeki ufacık bebeklerin hâlini ve hakkını gözetir:

إِنِّى لأَدْخُلُ فِى الصَّلاَةِ وَأَنَا أُرِيدُ إِطَالَتَهَا ، فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِىِّ ، فَأَتَجَوَّزُ فِى صَلاَتِى مِمَّا أَعْلَمُ مِنْ شِدَّةِ وَجْدِ أُمِّهِ مِنْ بُكَائِهِ

"Bazen kıraati uzatma niyetiyle namaza başlıyorum da bir çocuğun ağlayışını duyunca annesinin ona gösterdiği şefkatten dolayı yaşayacağı tedirginliği düşünerek namazı hafif kıldırıyorum."[20]

Her çocuk, ergenliğe erişene dek yaptıklarından dolayı hesaba çekilmeyecek kadar masum; yaptığı hatalar yazıcı melekler tarafından kaydedilmeyecek kadar günahsızdır.[78] Bir gün gelip yetişkinler arasına katılacak ama çocukken yaşadıklarının etkisini bir ömür üzerinde taşıyacaktır.

---

[19] Buhârî, Savm, 51.
[20] Buhârî, Ezân, 65.

Şayet anne babası onu haklarına riayet ederek hayata hediye etmişlerse, emeklerinin karşılığını eksiksiz alacaklardır. Peygamber Efendimiz, arkalarında bıraktıkları bu güzel eserin duaları sayesinde, öldükten sonra bile amel defterlerinin kapanmayacağını ebeveyne müjdelemektedir.[79]

Rasulullah Efendimiz buyurdular ki:

إِنَّ الرَّجُلَ لَتُرْفَعُ دَرَجَتُهُ فِى الْجَنَّةِ فَيَقُولُ أَنَّى هَذَا فَيُقَالُ بِاسْتِغْفَارِ وَلَدِكَ لَكَ

“Kişi, cennette derecesi yükseltilir ve “Yâ Rabbi, bu yüce dereceye nasıl eriştim?” diye sorduğunda ona “Evlâdının senin için bağışlanma dilemesi ile!” denilir.”[21]

[21] İbn Mâce, Edeb, 1.